

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 534. PLENĀRSESIJA – SASTĀVA ATJAUNOŠANAS SESIJA, 18.4.2018.–19.4.2018.

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas sociālo tiesību pīlāra finansējums”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2018/C 262/01)

Ziņotāja: **Anne DEMELENNE**

Pilnsapulces lēmums	15.2.2018.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	26.3.2018.
Pieņemts plenārsesijā	19.4.2018.
Plenārsesija Nr.	534
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	155/3/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas sociālo tiesību pīlāra (turpmāk – “sociālais pīlārs”) principiem un vajadzībai tos īstenot, kā arī Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanai vajadzētu būt par vienu no galvenajiem virzieniem sarunās par nākamo daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada.

1.2. Lai īstenotu sociālo pīlāru, būs nepieciešami uzlabojumi dalībvalstīs. Sociālo rezultātu pārskatā, kas sagatavots kopā ar pīlāru, norādītas nepilnības un būtiskas atšķirības visā Eiropas Savienībā. Lai novērstu šīs nepilnības, būs nepieciešama apņemšanās visos līmeņos, ietverot dalībvalstis, sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Tam būs vajadzīga arī stabila budžeta bāze, ieguldījumi un kārtējie izdevumi. Būtu jāapsver, kā tas tiks finansēts.

1.3. Izdevumu vajadzības īpaši lielas ir valstīs ar zemākiem ienākumiem un valstīs, kas pēdējos gados cietušas no ienākumu samazināšanās. Visas valstis saskaras ar noteikta līmeņa ierobežojumiem, ko paredz ES noteikumi par budžetu un parāda līmeni. Iespēja tērēt vairāk var tikt radīta pašās dalībvalstīs un ar dažādu ES līmeņa programmu palīdzību.

1.4. Ja ir ieviesti atbilstoši reglamentējošie noteikumi, dažās jomās – piemēram, digitālās piekļuves paplašināšanā – palīdzēt var privātā sektora ieguldījumi. Tomēr ar privātā sektora ieguldījumiem nepietiks, un ar tiem nevar novērst sociāli vājāko personu atstumtību, kas sociālajā pilārā tiek uzskatīta par svarīgu jautājumu.

Publiskos ieguldījumus dalībvalstīs var stimulēt, atsaucoties uz “publisko ieguldījumu zelta likumu” ar sociālu mērķi, kas ļautu palielināt budžeta noteikumu elastību ⁽¹⁾ nolūkā sasniegt Eiropas sociālo tiesību pilāra mērķus.

1.5. Lielākus publiskos ieguldījumus var atbalstīt arī ar pašreizējiem ES instrumentiem, it īpaši Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (ESI fondiem), kurus var precīzāk vērst uz sociālajā pilārā izvirzītajiem mērķiem. Publiskos ieguldījumus var atbalstīt arī Eiropas Investīciju banka, kurai palīdz Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF), kas pēdējos gados ir ļāvis tai saglabāt savu kredītu līmeni. Šim atbalstam būtu skaidri jāaptver ar sociālo pilāru saistītie mērķi atbilstoši tā uzdevumam.

1.6. Atbilstoša nodokļu politika, tostarp efektīva cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu un agresīvu nodokļu plānošanu, ļautu dalībvalstīm un ES piesaistīt papildu līdzekļus, kurus ieguldīt sociālā pilāra finansēšanā. Lai nodrošinātu papildu finansējuma efektīvu izmantošanu, ir jāīsteno rīcības programmas un ceļveži par sociālā pilāra īstenošanu – neatņemama Eiropas pusgada daļa, it īpaši valsts reformu programmu un konverģences programmu izstrādē. Šajā saistībā Eiropas Savienībai vajadzētu arī meklēt jaunus līdzekļu avotus tās pašu resursu palielināšanai.

1.7. Lai īstenotu sociālo pilāru, visos dažādajos līmeņos – Eiropas iestādēs, dalībvalstīs, reģionālajās un vietējās pašvaldībās – ir nepieciešama attiecīgo ieinteresēto personu, kā arī sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu aktīva ieinteresētība, atbildība un līdzdalība.

2. Vispārīga informācija

2.1. Eiropas sociālo tiesību pilārs, ko 2017. gada 17. novembrī pasludināja un parakstīja Eiropas Savienības Padome, Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija, ir paredzēts kā pasākums ar mērķi stiprināt sociālās tiesības un radīt pozitīvu ietekmi uz cilvēku dzīvi īstermiņā un vidējā termiņā. Rezultātu sasniegšana sociālā pilāra jomā ir kopīga ES, tās dalībvalstu un sociālo partneru apņemšanās un atbildība.

2.2. Tas atspoguļo 27 dalībvalstu vadītāju apliecinājumu tam, ka ekonomiskā un sociālā nedrošība ir prioritārā kārtā risināma problēma ⁽²⁾. Iemesli sociālā pilāra īstenošanas steidzamībai ir sliktie ekonomiskie un sociālie rādītāji daudzās valstīs kopš 2008. gada, jaunas iespējas un jaunas problēmas, kas izriet no globalizācijas, klimata pārmaiņām, liela mēroga migrācijas, digitalizācijas un sabiedrības novecošanas, finanšu un ekonomikas krīzes laikā pieaugušās ekonomiskā un sociālā līmeņa atšķirības Eiropas Savienībā un politiskie notikumi daudzās valstīs, kuri rada draudus turpmākajai Eiropas vienotībai un kohēzijai. Jaunievelētais Eiropas Komisijas priekšsēdētājs 2014. gada oktobrī norādīja Eiropas Parlamentam, ka Eiropas Savienībai “sociālais triju A reitings” ir “tikpat svarīgs mērķis kā triju A reitings ekonomikas un finanšu jomā” ⁽³⁾. Ir skaidrs, ka šāda mērķa sasniegšana prasīs atbildības uzņemšanos visos ES līmeņos. Paredzams, ka, izpildot šo mērķi, tiks uzlabota kohēzija, politiskā un sociālā stabilitāte un ekonomikas sniegums, neaizmirstot par automātisko stabilizatoru nozīmi ekonomikas satricinājumu gadījumā.

2.3. Kā atzinusi EESK ⁽⁴⁾, sociālais pilārs ir politiska nodomu deklarācija, jo vēl joprojām trūkst skaidru vadlīniju tā īstenošanai. Šajā ziņā pilārs joprojām ir nepilnīgs, un nav atzītas jaunās tiesības un pienākumi. Spēcīgas ekonomikas un taisnīgas nodokļu politikas kontekstā ar Eiropas Savienības atbalstu jānodrošina pienācīgi finanšu resursi dalībvalstu līmenī. Tas būs svarīgs aspekts sociālā pilāra īstenošanai.

⁽¹⁾ “Gūtās atziņas, kā novērst taupības politikas seku smagumu Eiropas Savienībā”, 1.6. punkts, vēl nav publicēts; “Eurozonas ekonomikas politika (2018)”, 1.8. un 3.6. punkts, vēl nav publicēts (OV C 327, 12.11.2013., 11. lpp.); “2018. gada izaugsmes pētījums”, 1.4. punkts, vēl nav publicēts (OV C 226, 16.7.2014., 21. lpp.).

⁽²⁾ Buklets “Eiropas sociālo tiesību pilārs”, 6. lpp. (ISBN 978-92-79-74092-3).

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1525_lv.htm

⁽⁴⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

2.4. Eiropas Komisijai 2018. gada maijā jāiesniedz savi priekšlikumi nākamajai daudzgadu finanšu shēmai (DFS). Ir svarīgi, lai sociālais pilārs, tāpat kā ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi, būtu viens no galvenajiem virzieniem Eiropas iestādēm un dalībvalstīm nākamā, no 2020. gada piemērojamā, ES ilgtermiņa budžeta sagatavošanā.

2.5. Pienācīga sociālā pilāra īstenošana būs atkarīga no atbilstošām politikas reformām dalībvalstīs, piemēram, ar mērķi radīt atbilstošus mehānismus kvalitatīvu darbvietu radīšanai, prasmju uzlabošanai un publisko resursu efektīvas izmantošanas nodrošināšanai. EESK saskaņā ar saviem iepriekšējiem atzinumiem atbalsta strukturālās reformas, kas vērstas uz sociālo un ekonomisko attīstību: vairāk un labākām darbvietām, ilgtspējīgu izaugsmi, pārvaldes un iestāžu kvalitāti, kā arī vides ilgtspēju⁽⁵⁾. Nebūtu vēlams visām dalībvalstīm piemērot vienādu pieeju; šādām reformām būtu jāatbilst konkrētās valsts vajadzībām, tām būtu jāskan ar valstu reformu programmām, kas paredzētas labklājības uzlabošanai, un tām būtu nepieciešams demokrātisks atbalsts⁽⁶⁾.

2.6. Pienācīgai sociālā pilāra īstenošanai būs nepieciešama arī pieejamo finanšu resursu stiprināšana⁽⁷⁾. Pašlaik ES izdevumi sociālajā jomā veido aptuveni tikai 0,3 % no Eiropas Savienības publiskā sektora sociālo izdevumu kopsummas, no kuras lielu daļu nodrošina dalībvalstu budžeti⁽⁸⁾. Apvienotās Karalistes aiziešanai no ES būs liela ietekme uz ES budžetu. EESK uzsver, ka sociālās politikas īstenošanai ir jāpiešķir pietiekami daudz līdzekļu. Komiteja atbalsta Eiropas Parlamenta prasību – līdz 1,3 % no NKI palielināt ES izdevumu ierobežojumu, kas patlaban noteikts 1 % apmērā⁽⁹⁾, un uzskata, ka ES pašu resursu palielināšana, piemēram, palielinot PVN, sociālajā kontekstā būtu īpaši netaisnīga. EESK arī uzsver, ka nepieciešams novirzīt vairāk resursu kohēzijas politikas atbalstam, strādājošo un iedzīvotāju atbalstam kopumā. Īpaša uzmanība tiks veltīta darba ņēmēju prasmju apguvei kā ekonomikas stiprināšanas avotam. Vienlaikus EESK piekrīt, ka finansējuma palielinājumam nevajadzētu aprobežoties tikai ar drošību, aizsardzību un ārējo robežu kontroli. Eiropas Sociālais fonds ir svarīgs konverģences virzītājspēks, un EESK atkārtoti uzsver: lai risinātu nākotnes problēmas, nākamajā daudzgadu finanšu shēmā, kas paredzēta laikposmam pēc 2020. gada, tā finansējumu nevajadzētu samazināt⁽¹⁰⁾.

2.7. Sociālo rezultātu pārskats, kas publicēts kopā ar Eiropas Komisijas sniegto sociālā pilāra izklāstu⁽¹¹⁾, ir paredzēts kā rīks, ar kuru pārraudzīt progresu virzībā uz taisnīgāku Eiropu ar spēcīgāku sociālo dimensiju. Tas ir kritizēts par dažu rādītāju izvēli, par laika posmiem, ko izmanto salīdzināšanai, un dažos gadījumos par pavadošajām interpretācijām⁽¹²⁾. EESK iepriekš ir vairākkārt aicinājusi to uzlabot⁽¹³⁾.

2.8. Dažos gadījumos ir izmantoti acīmredzami neatbilstoši rādītāji. Tas attiecas uz progresu vīriešu un sieviešu atalgojuma un nodarbinātības atšķirību samazināšanā. Abi dzimumi ir cietuši no darba laika samazināšanās, bet vīriešiem tā ir lielāka nekā sievietēm, tāpēc mazāka atšķirība (rādītājs, kas izmantots rezultātu pārskatā) neatspoguļo skaidru uzlabojumu. Turklāt laikposmi progresa novērtēšanai ir atšķirīgi, dažreiz tikai viens gads, bet dažreiz arī ilgāks laikposms, kas sākas pirms krīzes, kura izcēlās 2008. gadā. Ilgtermiņa tendenču norādīšanai garāks laikposms ir piemērotāks. Laika gaitā rādītāji ir arī elastīgi jāinterpretē un jāpielāgo, izmantojot gūto pieredzi un datus no tādiem avotiem kā *Eurofound*. Lai

⁽⁵⁾ Piemēram, darījumdarbības vides uzlabošana, finansējums uzņēmumiem un pētniecības un izstrādes izdevumiem; uzņēmumu, nozaru un tautsaimniecības produktivitātes paaugstināšana; atbalsts labas kvalitātes un augstāk atalgotu darbvietu izveidei un vienlaicīgi centieni samazināt pagaidu un nestabilu, zemāk atalgotu darbvietu skaitu; koplīgumu slēgšanas un tajā nodrošināmās sociālo partneru autonomijas, kā arī vietējā, reģionālā un Eiropas līmeņa sociālā dialoga stiprināšana; publiskās pārvaldes iestāžu reformas ar mērķi paaugstināt to efektivitāti, lai tās spētu labāk veicināt ekonomisko un sociālo attīstību un kļūtu sabiedrībai pārredzamākas; atbalsts kvalitatīvam darba ņēmēju izglītības un apmācības sistēmām ar mērķi visām sociālajām grupām nodrošināt vienlīdzīgas iespējas un pozitīvus rezultātus.

⁽⁶⁾ "Atbalsts strukturālajām reformām dalībvalstīs", 3.9. punkts, vēl nav publicēts.

⁽⁷⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

⁽⁸⁾ Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju, 24. lpp.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta 2018. gada 14. marta rezolūcija par nākamo DFS: Parlamenta nostājas sagatavošana attiecībā uz DFS laikposmam pēc 2020. gada (2017/2052(INI)), līdzreferenti: *Jan Olbrycht, Isabelle Thomas*, 14. punkts.

⁽¹⁰⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.; OV C 81, 2.3.2018., 131. lpp.

⁽¹¹⁾ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/#>

⁽¹²⁾ Galgoczi, B. et al, "The Social Scoreboard Revisited", ETUI, 2017.

⁽¹³⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

rādītājus pārskatītu un atjauninātu, būtu vajadzīga atklāta diskusija, kurā tiktu iesaistīti sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības ieinteresētās personas.

2.9. Neraugoties uz iebildēm, progresa ziņojums ļauj saprast, kas vēl jāpaveic, lai izvirzītie mērķi tiktu sasniegti. Tajā parādītas neatbilstības visās dalībvalstīs un būtiskas līmeņu atšķirības starp dalībvalstīm, kas var izraisīt sociālās nevienlīdzības palielināšanos. Pieņemams ienākumu, dzīves standartu, sociālā nodrošinājuma, labklājības nodrošināšanas, iegūtās izglītības un digitālās piekļuves līmenis nav pilnībā sasniegts visās dalībvalstīs.

2.10. Skaitļi par nodarbinātības un bezdarba līmeņiem liecina par atšķirību apjomu. Nodarbinātības līmenis Grieķijā ir 56 %, bet Zviedrijā tas sasniedz 81 %. Bezdarba līmenis Grieķijā ir 23 %, bet Vācijā – 4 %, kas ir zemākais līmenis Eiropas Savienībā. Šie rezultātu pārskata skaitļi liecina par lielām atšķirībām sociālajos apstākļos visā ES, un neizmantojot potenciāla līmenis dažās valstīs ir daudz augstāks nekā citās.

2.11. Daudzi citi rādītāji norāda tajā pašā virzienā. Piemēram, izglītību priekšlaicīgi pametušo proporcija Spānijas iedzīvotāju vidū vecumā no 18 līdz 24 gadiem sasniedz 20 %, bet Horvātijā – mazāk nekā 3 %. Šis pēdējais skaitlis ir arī maldinošs rādītājs par jauniešu vispārējo stāvokli: jauniešu bezdarba līmeņa rādītājs liecina, ka Horvātijā ir viena no sliktākajām situācijām Eiropas Savienībā. Nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars Bulgārijā sasniedz 40 % salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 23 %.

2.12. NEET⁽¹⁴⁾ rādītājs (15–24 gadus veci jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu) svārstās no 20 % Itālijā līdz mazāk nekā 5 % Nīderlandē. Aktivizēšanas atbalstu (kas ietver apmācību, nodarbinātības veicināšanas pasākumus un līdzīgus pasākumus) saņem 54 % no tiem, kuri vēlas strādāt Dānijā, bet mazāk nekā 3 % no tiem, kuri vēlas strādāt Bulgārijā.

2.13. No 0 līdz 3 gadus veco bērnu īpatsvars pilna laika bērnu aprūpes iestādē svārstās no 1,1 % Slovākijā līdz vairāk nekā 77 % Dānijā. Par neapmierinātām veselības aprūpes vajadzībām, kas parasti rodas finansiālo ierobežojumu dēļ, ir ziņots vairāk nekā 12 % apmērā Igaunijā un Grieķijā, savukārt Austrijā tās ir minimālas.

2.14. Visā ES kopumā 44 % iedzīvotāju nav pietiekamu digitālo prasmju, sākot no 74 % Bulgārijā līdz 14 % Luksemburgā.

2.15. Tādējādi sociālā pīlāra īstenošana daudziem iedzīvotājiem uzlabotu sociālos un darba tirgus apstākļus, līdz ar to uzlabojot arī ES ekonomisko potenciālu. Tas nozīmē augšupvērstu konverģenci valstīm, kuras pašlaik atpaliek attīstībā. Daži rādītāji liecina par uzlabojumiem pēdējo gadu laikā, taču ne visi, un pat šai gadījumā joprojām vērojamas lielas atšķirības.

2.16. Sociālā pīlāra īstenošana būs milzīgs izaicinājums, kas prasa apņemšanos no Eiropas Savienības dalībvalstīm un atbalstu no Eiropas Savienības. Tas prasīs arī sociālo partneru pilnīgu iesaistīšanos un viņu kopīgas rīcības sekmēšanu un veicināšanu – sevišķi koplīgumu slēgšanā un to tvēruma uzlabošanā –, it īpaši saistībā ar nodarbinātības drošību, darba kvalitāti un atalgojuma nosacījumiem, kā arī drošību un veselības aizsardzību darbā. Būtiski palīdzēt var arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas ar savu pieredzi un zināšanām par problēmām. Arī privātie uzņēmumi var sniegt nozīmīgu ieguldījumu ar publiskā un privātā sektora partnerību starpniecību un ieguldījumiem prasmju un kvalifikāciju attīstībā uzņēmumos.

3. Politikas jomas

3.1. Turpmākie īstenošanas pasākumi var ietvert jaunus leģislatīvus un neleģislatīvus pasākumus, tostarp nodrošinot jau pieņemtās politikas reālu īstenošanu dalībvalstīs un izmantojot gan Eiropas pusgadu, gan no šā procesa izrietošos konkrētām valstīm adresētos ieteikumus⁽¹⁵⁾. Lai sekmīgi īstenotu šīs iniciatīvas, ļoti svarīgi ir iesaistīt sociālos partnerus visos līmeņos.

⁽¹⁴⁾ Not in education, employment or training, NEET.

⁽¹⁵⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

3.2. Konkrētām valstīm 2015. gadā un/vai 2016. gadā adresētie ieteikumi aptver sociālajā pilārā minētās jomas, jo īpaši attiecībā uz pensijām, sabiedriskajiem pakalpojumiem, sociālo aprūpi, veselības aprūpi, bērnu aprūpi, mājokli, prasmju uzlabošanu, aktīvu darba tirgus politiku un izglītību.

3.3. Tomēr, lai šādiem ieteikumiem būtu nozīme, to pamatā jābūt pieņemumam, ka būs pieejams nepieciešamais finansējums. Pozitīvu lomu šeit var uzņemt ES, izmantojot savas dažādās programmas un elastīgus noteikumus par valstu budžetu un valsts parāda līmeni.

3.4. Ieguldījumu un finanšu jautājumi dažādos veidos rodas visās jomās, ko aptver sociālais pilārs. Sociālo rezultātu pārskats arī palīdz pierādīt vajadzību ieguldīt konkrētās jomās visās dalībvalstīs, jo īpaši dalībvalstīs ar zemiem ienākumiem. Tāpēc sociālā pilāra finansēšana ir saistīta ar makroekonomikas politikas jautājumiem, ar tādu ekonomikas pārvaldības politiku, kas orientēta uz sociālo konvergenci, nevis sociālajām atšķirībām, ar diskusijām par eurozonas pārvaldību un ar ieguldījumu – tostarp sociālo ieguldījumu – veicināšanas politiku.

3.5. EESK jau ir norādījusi uz daudzējādo pozitīvo ietekmi, ko rada pārdomāti plānoti, efektīvi un lietderīgi uz nākotni vērsti sociālie ieguldījumi, kuri, kā apstiprināts Eiropas Komisijas Sociālo ieguldījumu paketē, būtu jāuzskata nevis par izdevumiem, bet gan par ieguldījumiem Eiropas izaugsmē un nodarbinātības potenciālā. EESK pauž nožēlu, ka nav izdarīts nekas vairāk, lai efektīvi īstenotu šos mērķus. Sociālie ieguldījumi laika gaitā sniedz ekonomiskos un sociālos ieguvumus, palielinot nodarbinātību vai strādājošo ienākumus, uzlabojot veselības aprūpi, mazinot bezdarbu, nodrošinot labāku izglītību, samazinot nabadzību un sociālo atstumtību utt. Tie arī palielina iedzīvotāju labklājību un vienlaikus stimulē ekonomiku, nodrošinot kvalificētāku darbaspēku, lielāku ražīgumu un nodarbinātību. Šādi ieguldījumi, īpaši tie, kas veicina ilgtspējīgu izaugsmi, sekmēto arī iedzīvotāju prasmju un kvalifikāciju uzlabošanu, palielinātu viņu iespējas sabiedrībā un darba tirgū, kā arī stimulētu ekonomiku, palīdzot ES pārvarēt krīzi un kļūt spēcīgākai. Turklāt tas nodrošinātu valsts līdzekļu efektīvāku un lietderīgāku izmantošanu, tādējādi radot ietaupījumu publiskajos budžetos vidēja termiņa un ilgtermiņa⁽¹⁶⁾ finanšu ziņā. EESK ir arī norādījusi uz ilgtermiņa izmaksām, kas izriet no bezdarbības un neieguldīšanas sociālajā jomā. Šajā saistībā EESK ir arī uzsvērusi, ka ir jāiegulda stabilās sociālā nodrošinājuma sistēmās, jo tās darbojas arī kā automātiski stabilizatori⁽¹⁷⁾.

3.6. Sociālajā pilārā ir jautājumi, kurus nevar risināt bez papildu ieguldījumiem vai kārtējiem izdevumiem: tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, apmācību un mūžizglītību; atbalsts darba meklēšanā; dzimumu līdztiesības uzlabošana un vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību samazināšana; strādājošo nabadzības novēršana; aprūpes pakalpojumu pieejamība; agrīna pirmsskolas izglītība par pieņemamu cenu; pienācīga sociālā aizsardzība; pienācīgi bezdarbnieku pabalsti; pensijas, kas nodrošina pienācīgu ienākumu līmeni; cilvēka cienīga dzīve vecumdienās; kvalitatīva profilaktiskā un ārstnieciskā veselības aprūpe par pieņemamu cenu; cenas ziņā pieņemami ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi; labas kvalitātes sociālais mājoklis vai palīdzība mājokļa nodrošināšanā; pieeja ūdensapgādes, sanitārijas, energoapgādes, transporta un finanšu pakalpojumiem un digitālajiem sakariem.

3.7. Galvenie ekonomiskai un sociālai izaugsmei paredzēto ES līdzekļu avoti ir Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi), Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva (JNI), konkurētspējas programmas un Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF). Ieguldījumi var tikt iegūti arī no dalībvalstu budžetiem un privātajiem avotiem.

3.8. Eiropas strukturālie un investīciju fondi ir vissvarīgākais avots ar sarežģītiem ieguldījumu pārraudzībai un novērtēšanai paredzētiem procesiem, kas vienā no iepriekšējiem EESK atzinumiem norādīts kā līdzeklis, ar kuru panākt lielākus ieguldījumus reālajā ekonomikā. Šie fondi ir palīdzējuši palielināt publiskā sektora ieguldījumus valstīs ar zemākiem ienākumiem, taču tie nav bijuši pietiekami, lai kompensētu no citiem avotiem iegūto ieguldījumu samazināšanos vai nodrošinātu strauju ekonomisko un sociālo līmeņu konvergenci. Ir svarīgi nodrošināt, ka šie līdzekļi tiek stiprināti un palielināti, lai atbalstītu centienus īstenot sociālo pilāru. EESK atkārtoti pauž atbalstu ESI fondu noteikumu pārskatīšanai un to ieguldījuma efektivitātes un lietderības novērtējuma uzlabošanai⁽¹⁸⁾.

3.9. Ir iespējams panākt, ka ieguldījuma mērķis ir saskaņā ar sociālā pilāra mērķiem gan veikto darbību, gan nosacījumu ziņā, lai nodrošinātu godīgu nodarbinātības praksi un atbalstu citādi izslēgtām grupām.

⁽¹⁶⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.

⁽¹⁷⁾ OV C 226, 16.7.2014., 21. lpp.

⁽¹⁸⁾ OV C 303, 19.8.2016., 94. lpp.

3.10. ESIF nodrošina garantiju Eiropas Investīciju bankai (EIB), ļaujot tai saglabāt kredītu līmeņus, kas pretējā gadījumā būtu samazināti. Tas, tāpat kā EIB projekti kopumā, var atbalstīt projektus, kas atbilst sociālajam pilāram. Dažos gadījumos tas tiek darīts (atbalstot sociālo uzņēmējdarbību un dažus veselības un sociālās aprūpes pakalpojumus). Ir vērojama nosliece uz tipiskākiem komerciāliem projektiem tā, ka sociālie pabalsti ir blakusprodukts, nevis mērķis.

3.11. EESK ir aicinājusi pastiprināt sociālo dimensiju ESIF izmantošanā, piemēram, izglītībā, apmācībā un profesionālajā apmācībā prasmju apgūšanai un mūžizglītībā, attīstot kultūras un radošās nozares, inovācijas veselības aprūpē un medicīnā, sociālos pakalpojumus, sociālos mājokļus un bērnu aprūpi, tūrisma un vides aizsardzības infrastruktūru. Ar Investīciju plānu Eiropai būtu noteikti jāatbalsta COP 21 saistības⁽¹⁹⁾.

3.12. Pārāk mazs ir uzsvars arī uz tādu projektu novērtēšanu un pārraudzību, kas attiecas uz nodarbinātības nosacījumiem, nelabvēlīgā situācijā esošu grupu iekļaušanu un ieguldījumiem sociālo pakalpojumu fiziskajā infrastruktūrā.

3.13. Sākotnēji bija apņemšanās ESIF resursu piešķiršanā izvairīties no jebkādiem ģeogrāfiskiem apsvērumiem, un vairākas valstis ar zemākiem ienākumiem saņem ļoti maz, neskatoties uz acīmredzami augstajiem vajadzību līmeņiem. Ar atbilstošām noteikumu izmaiņām var panākt, ka otrajā darbības posmā prioritāte tiek piešķirta mazāk attīstītajām valstīm.

3.14. Finansējums sociālā pilāra īstenošanai lielā mērā būs atkarīgs no dalībvalstu līmenī pieejamajiem resursiem. Turpmākajos gados tas prasīs valsts budžeta finansējumu gan ieguldījumiem, gan kārtējo izmaksu segšanai. To var ierobežot ES budžets un parāda noteikumi⁽²⁰⁾. Kā EESK jau vairākkārt uzsvērusi⁽²¹⁾, būtu jāaplūko pieļaujamās elastīguma uzlabošanas iespējas, piemēram, "zelta likuma" izmantošana, kas ļauj veikt publiskās investīcijas ar sociālu nolūku, lai sasniegtu sociālā pilāra mērķus, piemēram, palielinot ienākumu līmeni, stiprinot sociālo kohēziju un novēršot citādi nelabvēlīgā situācijā esošu grupu atstumtību, ja citādi tām nav iespēju pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē, un vienlaikus rosinot ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi.

3.15. Sociālo mērķu finansēšanā būtiska nozīme ir arī uzņēmumu un korporatīvajai atbildībai. Ar privātiem ieguldījumiem vien nevar sasniegt sociālā pilāra mērķus, taču jābūt iespējai izmantot privātos ieguldījumus papildus valsts atbildībai, lai ieguldītu daudzās saistītās jomās (tostarp, piemēram, nodarbinātībā, digitalizācijas prasmju uzlabošanā un sociālajā aprūpē), it īpaši ar atbilstošu tiesisko regulējumu un noteiktu finansiālu atbalstu no publiskā sektora avotiem, piemēram, Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem un/vai EIB.

3.16. Būtu jāapzina sociālā pilāra īstenošanai nepieciešamie finanšu resursi un tie jāplāno. Atbilstošas institucionālās sistēmas jau pastāv. Būtu jāprecizē Eiropas strukturālo un investīciju fondu un ESIF darba uzdevums, iekļaujot skaidru atsauci uz sociālo pilāru, un ES budžetā un dalībvalstu budžetos būtu jāparedz izmaksas, kas saistītas ar attiecīgo mērķu sasniegšanu.

3.17. Visbeidzot, saistībā ar cīņu pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu oāzēm un agresīvu nodokļu plānošanu, kā arī negodīgas nodokļu konkurences starp dalībvalstīm samazināšanu⁽²²⁾, būtu jāstiprina pasākumi, ko taisnīgas nodokļu politikas kontekstā apņēmusies veikt Eiropas Komisija (attiecībā uz starptautiskiem uzņēmumiem un privātpersonām)⁽²³⁾, kā arī pasākumi, ar ko apkaro ar ES budžeta līdzekļiem saistītu nelikumīgu piesavināšanos un izkrāpšanu. Saistībā ar jaunu nodokļu ieņēmumu avotu meklējumiem sociālā pilāra finansēšanai, pilnībā ievērojot subsidiaritātes principu, būtu lietderīgi veicināt tādu nodokļu veidus, kuros ņemtas vērā katra dalībnieka iespējas piedalīties, vienlaikus nepametot novārtā stimulus ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei.

⁽¹⁹⁾ OV C 75, 10.3.2017., 57. lpp.

⁽²⁰⁾ OV C 177, 18.5.2016., 35. lpp.

⁽²¹⁾ "Gūtās atziņas, kā novērst taupības politikas seku smagumu Eiropas Savienībā", 1.6. punkts, vēl nav publicēts; "Eurozonas ekonomikas politika (2018)", 1.8. un 3.6. punkts, vēl nav publicēts (OV C 327, 12.11.2013., 11. lpp.); "2018. gada izaugsmes pētījums", 1.4. punkts, vēl nav publicēts (OJ C 226, 16.7.2014., 21. lpp.).

⁽²²⁾ OV C 81, 2.3.2018., 131. lpp.

⁽²³⁾ "2018. gada izaugsmes pētījums", 3.3.4. punkts, vēl nav publicēts.

3.18. Attiecībā uz ES budžeta finansējumu EESK piekrīt analīzei, ko savā ziņojumā "ES turpmākā finansēšana" izklāstījusi Augsta līmeņa grupa pašu resursu jautājumos; tajā aicināts vienoties par tādu ES budžetu, kurā pārsvarā ir autonomi, pārredzami un taisnīgi iegūti pašu resursi ⁽²⁴⁾. EESK aicina panākt arī budžeta palielinājumu.

Briselē, 2018. gada 19. aprīlī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽²⁴⁾ OV C 81, 2.3.2018., 131. lpp.